آسیب‌ها و راهکارهای مبارزه با بی‌حجابی در جامعه از دیدگاه قرآن و روایات ـ
علیرضا کاوند، زهراحاج کاظمی
فصلنامه تخصّصی مطالعات قرآن و حدیث **سفینه**
سال شانزدهم، شماره ۶۴ «ویژه زن و خانواده»، پاییز ۱۳۹۸، ص ۱۵۸-۱۶۸

آسیب‌ها و راهکارهای مبارزه با بی‌حجابی در جامعه از دیدگاه قرآن و روایات

علیرضا کاوند*
زهراحاج کاظمی**

چکیده: یکی از مباحث مطرح در حوزه دفاع از اندیشه‌های دینی، آسیب‌ها و راهکارهایی است که می‌توان از آن در مقابله با بی‌حجابی استفاده کرد. دیدگاه‌های برخی از اندیشمندان مسلمان و غربی با آموزه‌های شرع مبین اسلام به آن دستور داده تفاوت دارد. در این پژوهش با روشی توصیفی – تحلیلی و با استناد با آیات قرآن کریم و روایات معصومان تلاش داریم تا به این سه پرسش مهم پاسخ دهیم که الف): مقصود از حجاب و عفاف چیست ؟ ب) مهمترین آسیب‌ها در بی‌حجابی چیست؟ ج) چه راهکارهایی برای عفاف و حجاب می‌توان در نظر گرفت؟ می‌کوشیم به نتایج حاصل از این آسیب‌ها و نتایج حاصل از این راهکارها اشاره کنیم.

کلیدواژه‌ها: آسیب؛ حجاب؛ روایات؛ راهکار؛ مبارزه؛ قرآن کریم.

*. استادیار رشته تفسیر و علوم قرآن دانشکده تفسیر و معارف قرآن کریم قم kavand@quran.ac.ir
**. کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم قم kazemizahra139@yahoo.com

[Downloaded from mail.safinahmagazine.ir on 2026-11-20]

[DOR: 20.1001.1.17350689.1398.16.64.11.7]

مقدمه

قرآن کریم، کتاب خداوند سبحان است. این کتاب آسمانی در متن آیات خود سبک زندگی را به انسان می‌آموزد، از جمله حجاب و مسائل پیرامون آن. در این پژوهش می‌کوشیم تا علاوه بر بیان برخی از آسیب‌ها در زمینهٔ مبحث بی‌حجابی در جامعه؛ راهکارهایی را در این باره بیان داریم.

۱. مفهوم‌شناسی واژگان

۱-۱. آسیب:

آسیب درلغت به معنای زخم، ضرب، صدمه، تعب و رنج ، مشقت، آفت، نکبت، بلا، فتنه، خطر، گزند، آزار، کوفتگی. (دهخدا،۱۳۴۲، ص۱۴۴). زیان، خسارت، کوب، گزند، زیان و خسارت، ضربه وچیزهای دیگر به کار رفته است (عمید، ۱۳۸۹، ج۱، ص۷۳).

۱-۲. راهکار:

واژه راهکار ترکیبی از « راه» و « کار» است و به معنای راه حل، پاسخ، جواب، شیوه‌نامه و روش حل مسائل می‌باشد. (دهخدا،۱۳۷۲، ج ۸، ص۲۳۲). در اصطلاح؛ نقشهٔ عملیاتی شامل یک رشته اقدامات و تصمیمات آگاهانه جهت حلّ مسأله و یا دست یابی به هدف است (قدیری ابیانه، ۱۹۲، ص۳۰).

۱-۳. مبارزه:

در زبان فارسی معادل‌هایی مانند چالش و در زبان عربی معادل‌هایی مثل «حَرب» به معنای جنگیدن و یا «بَرز» از باب تفعیل و به معنای آشکار شدن را می‌توان هم ردیف این کلمه دانست

۱-۴. حجاب:

واژه «حجاب» معادل لاتینیVEIL و در لغت به معنای به معنای پرده، پوشش، و پنهان کردن وضع از وصول آمده است. (راغب اصفهانی،۱۴۱۲، ص۲۱۴، ابن منظور، ۱۳۸۸،ج۱،

[Downloaded from mail.safinahmagazine.ir on 2026-11-20]

[DOR: 20.1001.1.17350689.1398.16.64.11.7]

ص۲۹۸). از نظر ابن فارس«حجاب» به معنای منع از وصول دو چیز به همدیگرآمده است (ابن فارس،۱۴۲۰، ج۱، ص۳۰). در فرهنگ فارسی واژه «حجاب» در معانی مختلف آمده است. «حجاب» به معانی، پرده، نقابی که زنان چهرهٔ خودرا با آن می‌پوشانند. ۳ . عشاء واسطِ میان حق و حلق (معین، ۱۳۸۷، ج۱، ص۱۳۴۰). برخی می‌پندارند حجاب یعنی پشت پرده واقع شدن زن و محبوس شدن دائمی وی در خانه و عدم مشارکت او در هر امری که خروج از خانه برای آن لازم باشد (مطهری، ۱۳۸۴، ص۷۳). کلماتی در ارتباط با حجاب بانوان به کار می‌رود، از جمله:

۱-۴-۱. جلباب:

«جلباب» مصدر فعل رباعی از «جَلبَبَ» است که از اسم مصدر، اسم ذات اراده شده و در مصداق پوشش آمده است. خلیل بن أحمد، واژهٔ «جلباب» را به معنای لباسی از چارق بزرگ‌تر و از عبا کوچک‌تر می‌داند که زن با آن سینه می‌افکند (فراهیدی، ۱۴۱۴، ج ۲، ص۱۳۲، طریحی، ۱۳۷۵، ص۱۳۵). جوهری نیز «جلباب» را به معنای ملحفه‌ای بلند که زن خودش را در آن می‌پیچد، می‌داند (جوهری،۱۹۹۰،ج۱، ص۱۰۵).

۱-۴-۲. خمار:

از نظر طریحی، واژه «خمار» به معنای پوششی بلندتر و کامل‌تر از روسری است که برگریبانش آویخته می‌شود (طریحی، ۱۳۷۵، ج ۴، ص ۲۱۱). طبرسی نیز «خمار» را به معنای روسری که زن موقع خروج از منزل می‌پوشد و سر و صورت خود را با آن می‌پوشاند می‌داند. (طبرسی،۱۳۸۲ ،ج ۸، ص ۵۷۸). مصطفوی معنای حقیقی واژه «خمر» و «خمار» را به معنای ستر و پوشش می‌داند. وی درادامهٔ سخن خود تصریح می‌کند که شراب را «خمر» می‌گویند زیرا حواس ظاهری و باطنی را می‌پوشاند. به روسری زن نیز «خمار» می‌گویند، زیرابه وسیله آن سرش را می‌پوشاند (مصطفوی، ۱۳۶۰، ج۳، ص ۳۵).

[Downloaded from mail.safinahmagazine.ir on 2026-11-20]
[DOR: 20.1001.1.17350689.1398.16.64.11.7]

با توجه به مطالبی که پیرامون حجاب بیان شد، در می‌یابیم که حجاب امری ظاهری و در ارتباط با جسم است، اگرچه این پوشش برخاسته از اعتقادات و باورهای درونی افراد است ولی منشأ مادی و طبیعی دارد یعنی پوشش ظاهری افراد و به ویژه زنان را حجاب می‌گویند که مانع از نگاه نامحرم به آنان می‌شود. عفاف نیز دارای معانی گوناگونی است. در مجموع باید گفت: عفت حالتی درونی و نفسانی به معنای حفظ چشم، گوش، قلب و تمامی اعضا و جوارح از هرگونه خطا و گناه عفاف است که حاصل این عفت و حجاب درونی، پوشش ظاهری است؛ به تعبیری لطیف‌تر حجاب میوهٔ عفاف است و عفاف ریشهٔ حجاب محسوب می‌شود.

۲. آسیب‌های بی‌حجابی در جامعه:

نداشتن پوشش و عفاف نامناسب آسیب‌های بسیاری را برای جامعه ایجاد می‌کند از جمله این آسیب‌ها عبارتند از:

۲-۱. مسموم‌سازی محیط:

مسموم‌سازی محیط در این جا یعنی آلوده کردن محیط. انسان وقتی متولد می‌شود، فقط ازاستعداد بالقوّه ذاتی برخوردار است و این محیط است که به آن شکل خاصّی می‌بخشد. در قرآن کریم از اثرپذیری محیط بر شخصیت انحرافی سخن به میان آمده است: «وَ قَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتابِ أَنْ إِذا سَمِعْتُمْ آياتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِها وَ يُسْتَهْزَأُ بِها فَلا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذاً مِثْلُهُم»؛ (النساء/۱۴۰).

امام علی علیه‌السلام می‌فرمود: هم‌نشینی با هواپرستان، ایمان را به دست فراموشی می‌سپرد و شیطان و اعمال شیطانی را به حضور می‌کشاند (صدوق، بی‌تا، ج۱، ص۳۰۰). نیز در قرآن آمده است: «وَ جاوَزْنا بِبَنِي إِسْرائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلى أَصْنامٍ لَهُمْ قالُوا يا مُوسَى اجْعَلْ لَنا إِلهاً كَما لَهُمْ آلِهَةٌ قالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ»؛ این آیه شریفه، به صراحت بیان می‌کند که پیرامون حضرت موسی علیه‌السلام در ابتدا به آیین گوساله‌پرستی روی

[Downloaded from mail.safinahmagazine.ir on 2026-11-20]
[DOR: 20.1001.1.17350689.1398.16.64.11.7]

آورده بودند وپس از چندی در اثر ارتباط با «قبطیان» از آیین گوساله‌پرستی به پرستش بت‌ها روی آورند.

۲-۲. سلب امنیت زنان:

امنیت جنسی، جانی و آبرویی زنان در جامعه از مهمترین نیازهای اجتماعی آنان است این امنیت با توجه به ویژگی‌های خاص آنان از اهمیت بسیاری برخوردار است. عفاف برای زن، سرمایه عظیمی است که در پرتو آن احساس شخصیت و ارزشمندی می‌کند. زنان با بدحجابی، امنیت و آرامش خودرا تحت الشعاع ظواهر جنسی‌شان قرار می‌دهند و امنیت خود را فدای هوس‌رانی‌های شیادان می‌سازند.

۲-۳. گسترش رذایل اخلاقی:

بدحجابی علاوه بر این که خود یک ناهنجار اجتماعی به شمار می‌آید و جامعه را به بی‌بند و باری می‌کشد، زمینه‌ساز بسیاری از زشتی‌های اخلاقی است. جامعه‌ای که گناه را گناه نداند، به سبب رواج زیاد و همگانی شدن آن، سقوط خواهد کرد. بدحجابی قبح و زشتی گناه را از بین می‌برد و باعث رواج گناهان دیگر می‌شود. امام صادق علیه‌السلام در این زمینه فرمودند: «وَ اَمّا اللِّباسُ یَحْمِلُکَ عَلَی الْعُجْبِ وَ الرِّیاءِ وَ التَّزْیینِ وَ التَّفاخُرِ وَ الْخُیَلاءِ فَاِنَّها مِن آفاتِ الدِّینِ وَ مُورِثُهُ الْقَسْوَةُ فِی الْقَلْبِ»؛ (لباست، لباسی نباشد که تو را به گناه خودپسندی، ریا، آراسته نشان دادن، مباهات به دیگران، فخرفروشی و تکبر، آلوده کند که تمام اینها از آفات دین و موجب سختی دل است) (مجلسی،۱۳۸۸، ج۲۰، ص۳۰).

۳. راهکارهای مبارزه با بی‌حجابی:

با توجه به مطالبی که در بارهٔ برخی از آسیب‌های بی‌حجابی در جامعه بیان نمودیم، ولی راهکارهایی می‌توان برای حجاب و پوشش به کار برد مهمترین این راهکارها عبارتند از:

[Downloaded from mail.safinahmagazine.ir on 2026-11-20]
[DOR: 20.1001.1.17350689.1398.16.64.11.7]

۳-۱. پیروی از الگوهای قرآنی:

الگوسازی، طرح و نمونه یا مدلی ازشکل یا اشیاء یا موردی از رفتار گفته می‌شود؛ به عبارتی دیگر؛ به شخصیّتی گفته می‌شود که به دلیل دارا بودن برخی خصوصیات شایسته تقلید و پیروی است (قائمی مقدم، ۱۳۸۹، ص ۲۷). هر شخصی که بتواند با اعمالی سنجیده براِعتقاد، شناخت، عواطف و رفتار دیگری عنوان اُلگو محسوب می‌شود (ساروخانی، ۱۳۷۵ش، ج ۱، ص ۲۴). در اهمیت این مسأله می‌توان به وصیت حضرت فاطمه علیها السلام به اسماء بنت عمیس اشاره کرد. ایشان در خطاب به او توصیه نمودند که بعد از فوتشان ایشان را در تابوت‌های پوشیده برای ایشان بسازند. زمانی که اسماء بنت عمیس درخواست حضرت را اجابت کرد، حضرت فاطمه علیها السلام در حقّ وی دعاکردو فرمودند: چقدر این تابوت‌ها زیبا هستند که اندام زن و مرد در آن دیده نمی‌شود (محمدی ری شهری، ص۳۰). خداوند سبحان در سوره قصص آیه ۲۶ در شأن دختران حضرت شعیب آنان را افرادی اجتماعی می‌داند که در بیرون از منزل به شغل چوپاتی مشغول هستند، امّا با حفظ حیا با مردی بیگانه سخن می‌گویند و مسیر خانه را به او نشان می‌دهند و پیغام پدر را به وی می‌رسانند. امام رضا علیه السلام در ذیل این آیه شریفه فرمود: حضرت «شعیب» از دخترش پرسید چگونه امانت‌داری این جوان را فهمیدی؟ گفت وقتی دعوت شما را به او ابلاغ کردم به من گفت از پشت سر من مرا راهنمایی کن تا مبادا به قامت من چشم بدوزد (حرعاملی،۱۴۱۴، ج۱۲، ص۳۰). اگر در جامعه اسلامی زن و مرد به حیا و عفت خود در مقابل یکدیگر توجه کنند در چنین حالتی جامعه اسلامی می‌تواند به سمت امنیت و سلامت اجتماعی پیش رود.

۳-۲. کنترل نگاه:

خداوند سبحان در آیات ۳۰ و ۳۱ از سوره نور به این مطلب تذکر می‌دهد. این

[Downloaded from mail.safinahmagazine.ir on 2026-11-20]

[DOR: 20.1001.1.17350689.1398.16.64.11.7]

دو آیه زنان و مردان را به حفظ «حجاب» دعوت کرده است. مقصود از بستن چشم در این آیه مراد مفهوم «غمض عین» نخواهد بود، بلکه مراد همان کاستن از نگاه و خیره نشدن است که از عبارت «غَمضَ بصر» فهمیده می‌شود (طباطبایی، ۱۳۸۹، ج ۱۵، ص۱۶۴). اینکه غضّ را به معنی کاهش گفته‌اند، منظور همین است. (طبرسی،۱۳۸۲، ج۲۰، ص۳۳۰). از پیامبر اسلام در این باره نقل شده است که «النظر سهم مسموم من سهام ابلیس فمن ترکها خوفا من الله اعطاه الله ایمانا یجد حلاوته فی قلبه»؛ (نگاه بد، تیری است از تیرهای مسموم شیطان است. هر کس از ترس خدا چشم خود را فرو بندد، خداوند به او ایمانی می‌دهد که از درون، شیرینی آن را احساس می‌کند.) (مجلسی،۱۳۸۸، ص۳۰). کنترل نگاه از جمله وظایف مشترک میان زنان و مردان است.

۳-۳. امر به معروف و نهی از منکر:

خداوند سبحان در آیات گوناگون انسان‌ها را به این فضیلت مهم دعوت کرده است از جمله در آیات ۱۰۴ و ۱۱۰ آل عمرآن. این فضیلت اگردر زمینهٔ تربیت درست اجرا شود یکی از بهترین ومؤثرترین روش‌ها در زمینه حجاب، تربیت و اصلاح افراد به حساب می‌آید (امینی،۱۳۸۷، ص۳۰). خداوند سبحان بارها در سخنان خود بر اهمیت این مسأله اشاره کرده است. امام علی علیه‌السلام در نکته‌ای اخلاقی در این باره می‌فرماید: «خداوند، امر به معروف را برای اصلاح جماعت‌های ناآگاه و نهی از منکر را برای بازداشتن ناآگاهان و سفیهان از زشتی‌ها قرار داده است» (ابن ابی الحدید،۱۹۹۰، ج۲، ص۳۰). امر به معروف و نهی از منکر مراحلی دارد. «احساس تنفر در قلب؛ هر فرد مسلمانی وظیفه دارد حداقل در قلب خود نسبت به انحرافات اجتماعی و ترک واجبات الهی احساس تنفر کند. مرحله دیگر مرحلهٔ زبانی همراه با پند و موعظه است که با نرمی از روی دلسوزی با او رفتار کنیم همچنین بهتر است تذکر دادن وی در نزد خود او باشد نه در نزد دوستان و یا دیگر افراد جامعه،

[Downloaded from mail.safinahmagazine.ir on 2026-11-20]
[DOR: 20.1001.1.17350689.1398.16.64.11.7]

زیرا اگر این گونه باشد ممکن است تأثیر چندانی در وی نداشته باشد. مرحله سوم مرحله اعمال قدرت است.

۳-۴. تربیت صحیح خانوادگی

«خانواده» کوچکترین واحد اجتماعی است که از دونفر یا بیشتر تشکیل شده است. و شامل پدر و مادرو خواهر و برادر می‌شود (ساروخانی، ۱۳۷۵ ش، ص ۳۲). نیز خانواده سازمان یا نهاد اجتماعی است که مبتنی بر روابط خویشاوندی سببی و نسبی می‌باشند. (رابرستون ، ۱۳۷۲ش، ص ۳۲۵) امام صادق علیه‌السلام در زمینه نقش والدین در این باره می‌نگارد: «رفتار کودکان در اثر خوبی‌های رفتار والدین حفظ می‌شود» (کلینی، بی‌تا، ص۳۰). در مسأله حجاب نیز خانواده نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کند.

۳-۵. نقش آفرینی واقع بینانه اساتید و معلمان

از دیگر راه‌های مبارزه با بی‌حجابی می‌توان نقش معلمان مراکز آموزشی اشاره کرد. بعد از خانه، معلمان و اساتید به عنوان اشخاصی به حساب می‌آیند که با آنها سروکار دارند. امام باقر علیه‌السلام ذیل آیهٔ فَلْيَنْظُرِ اَلْإِنْسانُ إِلى طَعامِهِ فرمود: «قَالَ قُلْتُ مَا طَعَامُهُ قَالَ عِلْمُهُ اَلَّذِی یَأْخُذُهُ عَمَّنْ یَأْخُذُهُ » (ری شهری، ۱۳۷۵، ج ۸، ص۳۶). در مسأله حجاب و عفاف نیز این قشر نقش مهمی را می‌توانند ایفا کنند. البته این کار زمانی محقق می‌شود که معلمان ابتدا خود را با معیارهای انسان مطلوب سازگار کرده باشند. از این روی، در زمینه آموزه‌های اسلامی باید از استادان با تقوا، پاک، منظم و با علم و دانش بهره گرفت.

۳-۶. بالا بردن مقام و منزلت زن

دین مبین اسلام همواره برای زنان ارزش و اهمیت بسیاری قائل شده است و بر این نکته تأکید می‌کند که زنان مانند مردان در تمامی حوزه‌های زندگی از موقعیّت خاصّی بر خوردارند.

[Downloaded from mail.safinahmagazine.ir on 2026-11-20]

[DOR: 20.1001.1.17350689.1398.16.64.11.7]

ویل دورانت در این باره می‌گوید: «موانعی که در عفت و پرده دری زنان در برابر شهوت مردان ایجاد کرده است خود عاملی است که عاطفه عشق شاعرانه را پدید آورد و ارزش زن را در چشم مرد بالا برده است (دورانت ،۱۳۷۶، ص۲۰).

در سیرهٔ هر یک از معصومان علیهم‌السلام نیز به این امر توجّه بسیار شده است. در این زمینه می‌توان به نحوهٔ «حجاب» و پوشش حضرت فاطمه علیهاالسلام اشاره کرد. ایشان به مقدار پوشش خود در مقابل افراد نامحرم بسیار اهمیّت می‌دادند و با این حال بدون افراط و تفریط در مواقع ضروری به عنوان یک زن در امور اجتماعی به تناسب جایگاه خود مشارکت داشتند. در زمان زندگی پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله پس از غزوات، یار و غمخوار پدر و همسر بودند و نقش امدادگر را در درمان جراحت‌های روحی و جسمی بر عهده داشتند.

نتایج

۱. حجاب در لغت به معنای؛ «پوشش»، «مانع»، «پرده» و «ستر» و در اصطلاح؛ حایل شدن میان دو چیز اطلاق می‌شود.

۲. از دیدگاه آیات قرآن کریم و روایات معصومان علیهم‌السلام، حجاب و ارزش آن در جامعه، یکی از ضروری‌ترین عناصر انسانی است.

۳. از نظر دین اسلام، زنان به علّت دارا بودن برخی از ویژگی‌ها مانند بعد جنسی، جسمی ورفتاری باید در نحوهٔ پوشش خود نسبت به مردان دقت بسیاری را مبذول نمایند، هرچند که اسلام، برای نحوهٔ پوشش آقایان نیز دستوراتی بیان می‌دارد. با راهکارهایی که در این پژوهش بیان نمودیم تا حدودی می‌توان با امر بی‌حجابی در جامعه مبارزه کرد.

[Downloaded from mail.safinahmagazine.ir on 2026-11-20]
[DOR: 20.1001.1.17350689.1398.16.64.11.7]

منابع

الف) کتب فارسی و عربی:

۱. قرآن کریم، ترجمه: ناصر مکارم شیرازی.

۲. ابن ابی الحدید، عبدالحمید بن هبة الله (۱۹۹۰)، شرح نهج البلاغة لإبن أبی الحدید، تحقیق: محمّد أبو الفضل إبراهیم، بیروت: داراحیاء التراث العربیة.

۳. ابن منظور، محمّد بن مکرم (۱۴۱۴)، لسان العرب، بیروت: دار صادر.

۴. ابن فارس، ابوالحسین احمد (۱۴۲۰)، معجم مقاییس اللغه، تحقیق: ابراهیم شمس الدین، بیروت: دارالکتب العلمیه.

۵. ابن عاشور، شیخ محمّد طاهر(۱۴۲۰)، تفسیر التحریر و التنویرالمعروف بتفسیر ابن عاشور، بیروت: مؤسسه التأریخ.

۶. امینی، ابراهیم، (۱۳۷۲) اسلام و تعلیم و تربیت. تهران: تبلیغات اسلامی.

۷. جوهری، اسماعیل بن حمّاد. (۱۹۹۰)، الصحاح تاج اللّغة و صحاح العربیة. تحقیق: أحمد عبدالغفور العطّار. بیروت: دارالعلم للملایین. الطبعة الرابعة.

۸. حداد عادل ، غلامعلی(۱۳۷۲)، برهنگی و برهنگی فرهنگی. تهران: صدا و سیمای جمهوری اسلامی.

۹. حرّ عاملی، محمد بن الحسن(۱۴۱۴)، وسائل الشیعه إلی تحصیل مسائل الشریعة، تصحیح و تحقیق: عبدالرحیم الرّبانی الشیرازی، بیروت: داراحیاء التراث العربیة.

۱۰. دورانت، ویل (۱۳۷۶)، تاریخ تمدن، ترجمه: احمد آرام. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.

۱۱. رابرستون، یان (۱۳۷۲)، درآمدی برجامعه شناسی، مشهد: آستان قدس رضوی.

۱۲. راغب اصفهانی، حسین بن محمّد(۱۴۱۴) مفردات ألفاظ القرآن. تحقیق: صفوان عدنان داودی. بیروت: دارُالعلم الدار الشامیة.

۱۳. ری شهری، محمّد (۱۳۷۵)، میزان الحکمه، قم: دارالحدیث.

۱۴. ساروخانی، باقر(۱۳۸۵)، جامعه‌شناسی ارتباطات، تهران: اطلاعات.

۱۵. صدوق، ابوجعفرمحمّد بن علی بن حسین بن بابویه(۱۴۰۴) عیون أخبارالرضاعليه‌السلام. تحقیق: شیخ حسین أعلمی. بیروت: مؤسسة الأعلمی للمطبوعات.

۱۶. طباطبایی، سیّدمحمّدحسین (۱۳۸۲) المیزان فی تفسیرالقرآن. تهران: دارالکتب الإسلامیة.

۱۷. طبرسی، شیخ ابو علی فضل بن حسن(۱۳۸۲)، مجمع البیان فی تفسیرالقرآن، تصحیح: شیخ ابوالحسن الشعرانی، تهران: کتابفروشی اسلامیة.

۱۸. طریحی، فخرالدین(۱۳۷۵) مجمع البحرین، تحقیق: سیّدأحمد الحسینی، تهران، المکتبة المرتضویة إحیاء

[Downloaded from mail.safinahmagazine.ir on 2026-11-20]

[DOR: 20.1001.1.17350689.1398.16.64.11.7]

الآثار الجعفرية.
۱۹. فراهیدی، خلیل بن أحمد (۱۴۱۴)، ترتیب کتاب ألعین، تحقیق: مهدی المخزومی و ابراهیم السامرائی، تصحیح أسعدالطیب، قم: انتشارات أسوه.
۲۰. قاضی، فاطمه (۱۳۸۴)، حجاب دختران: حجاب اسلامی و بهداشت روان، قم: گلستان ادب.
۲۱. قدیری ابیانه، احمد(۱۳۹۲)، تکنیک‌های عملیات روانی در حوزه رسانه، تهران: دانشیاران ایران.
۲۲. کلینی، ابوجعفر محمّد بن یعقوب بن اسحاق، بی‌تا (الکافی) الأصول من الکافی، تحقیق: علی اکبر غفاری، بیروت: دارصعب و دارالتعارف،.ا.
۲۳. کوهی، محمّدرضا (۱۳۸۵)، آسیب‌شناسی شخصیّت و محبوبیت زن، قم: اِتقان.
۲۴. محسنی گرکانی، احمد (۱۳۸۴) در ناب در صدف حجاب: ویژه دختران جوان. تهران: انتشارات علوم اسلامی.
۲۵. محمّدی، علی(۱۳۸۹) پوشش و حجاب. تهران: کانون اندیشه جوان.
۲۶. مجلسی، شیخ محمّدباقربن محمّدتقی(۱۳۸۸) بحارالأنوار الجامعة لدرراخبارالأئمة الأطهار. تهران: انتشارات اسلامیه.
۲۷. مریجی، شمس الله(۱۳۷۸)، عوامل مؤثّر در اِنحراف از ارزش‌ها، قم: عقل.
۲۸. مسعودی، محمّد اسحاق (۱۳۷۸)، پژوهشی در امر به معروف و نهی از منکر از دیدگاه قرآن و روایات، تهران: سازمان تبلیغات.
۲۹. مصطفوی، سیّدحسن(۱۳۶۰) . التحقیق فی کلمات قرآن کریم. تهران: ترجمه و نشرکتاب.
۳۰. مطهری، مرتضی(۱۳۷۲) مسئله حجاب، تهران: صدرا، سیزدهم.
۳۱. مکارم شیرازی، ناصر(۱۳۷۷)، تفسیرنمونه، تهران: دارالکتب الإسلامیة.
۳۲. نوری مطلق، حسین بن محمّد تقی بن علی بن محمّد(۱۴۰۸)، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، قم: مؤسسة آل البیت لإحیاء التراث العربیة.
مقاله:
۳۳. درافشان، محمّدحسین(۱۳۸۵)، «پیامدهای بدحجابی»، مجله پیام زن، ش:۱.
۳۴. رهنما، احمد (۱۳۸۶)، آسیب‌شناسی فرهنگی، معرفت، ش.۳۰.
35. hornby, A.S(1989), oxford advanced learner's dictionary, fourth edithion,london: oxford university press

[Downloaded from mail.safinahmagazine.ir on 2026-11-20]
[DOR: 20.1001.1.17350689.1398.16.64.11.7]